

УДК 687.016(4):77“1970/1980”

ЧОЛОВІЧА МОДА КІНЦЯ 1970 – ПОЧАТКУ 1980-Х РР. НА ПРИКЛАДІ СТРІЧКИ Р. БАЛАЯНА «ПОЛЬОТИ УВІ СНІ ТА НАЯВУ»

ЧУБОТІНА Ірина

Київський національний університет культури і мистецтв,
Київ, Україна

iri-s83@outlook.com

Надано результати дослідження чоловічого костюма кінця 1970 – початку 1980- х років на прикладі стрічки Р. Балаяна «Польоти уві сні та наяву». В ході дослідження костюмів у стрічці визначено перелік чинників, які обумовлюють характерні ознаки часу в українській та світовій чоловічій моді. На основі аналізу образних, асортиментних та силуетно-конструктивних ознак виявлено основні риси чоловічого костюму на межі десятиліть. Охарактеризовано сутність і послідовність трансформацій чоловічих образів у стрічці, що стали символічними для української та світової моди цього періоду.

Ключові слова: *костюм в кіно, чоловіча мода, мода 1970–1980-х рр.*

ВСТУП

На сьогоднішній день, для більшості галузей знань стають суттєвими міждисциплінарні дослідження, за допомогою яких можна більш широко дослідити нез'ясовані питання. Так, дослідження костюмів у кіно можуть збагатити, не тільки історію кінематографа, а й подати інший бік розвитку моди, що особливо актуально для вітчизняної історії дизайну, де залишається так багато нез'ясованих та спірних питань.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті стало виявлення основних рис чоловічих костюмів у стрічці «Польоти уві сні та наяву», як підсумок моди сімдесятих років, що є важливим не тільки для кінематографа, а й для історії вітчизняної чоловічої моди. Аналіз костюму в кіно дає можливість побачити одяг в об'ємі та русі, і, разом з тим, демонструє його в сукупності із оточуючими обставинами. Окрім того, костюм стає одним з важливих провідників характеру персонажа, додаючи візуальні коди, зрозумілі глядачеві. Стрічка «Польоти уві сні та наяву» Р. Балаяна стала не тільки знаковою для українського кінематографу, а й для мистецтва загалом. Костюми у стрічці демонструють характерні ознаки періоду зламу радянської естетики: від оптимістичної колективістської естетики «відлиги» до вдумливого персоналізованого дизайну 1980-х, зорієнтованого виключно на західну моду.

Образні рішення в «Польотах...» подають нам спектр характерних рис чоловічої моди як підсумок 1970-х років. Наразі дизайн чоловічого одягу, як ніколи потребує виходу із застиглої форми, що з малими коливаннями тримається як найменше десять років. Вітчизняний костюм 1970-х років продемонстрував нам, як малими зусиллями (класична видовжена форма, комплементарна фігурі, стримана колірна гама) можна винайти дизайнерські рішення, що будуть елегантні за формою, й, головне, насичені за внутрішнім наповненням.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

В останні часи актуальними стають дослідження, що сполучають в собі різні дисципліни. Так, аналіз дизайну одягу в кіно може дати ряд результатів важливих як для історії моди, так і для кінематографу. Стрічка Романа Гурgenовича Балааяна «Польоти уві сні та наяву» була знята у 1982 році на київській кіностудії ім. О. Довженка, проте через цензуру вийшла у прокат лише 1987 року. Вона одразу викликала резонанс у радянському суспільстві і стала маніфестом покоління 1970–1980-х років, виявивши гострі соціальні та філософські питання сучасників. Стрічка розповідає про три дні з життя провінційного інженера напередодні його сорокаріччя. Р. Балааян та виконавець головної ролі О. Янковській після виходу стрічки отримували кипи листів із подяками за образ головного персонажа, в якому кожен глядач бачив самого себе. Так, побутова, камерна історія людини, що заплуталась у стосунках зі своїм оточенням та самим собою, віддзеркалила всю соціокультурну палітру радянського суспільства брежнєвської епохи. Естетичні ж достоїнства стрічки підносять її на рівень робіт італійського неореалізму та американського нонконформістського кіно. Костюми, які для головних героїв обирав сам Р. Балааян, відображають дух сучасності і, разом з тим, самі подають розвиток стосунків героїв, і стають поза часом. Для головного героя інженера Сергія Макарова обирається лаконічний і ефектний костюм: джинсові сорочка і брюки, кросівки та светр, у цьому костюмі герой знаходиться протягом всієї стрічки, майже без змін.

Проте цей комплект дуже красномовний. Джинсовий одяг – це верхівка бажання радянської людини ще з 1960-х. Зручний, зухвало-еротичний, він асоціювався із американською модою, якій в СРСР був суворо табуований. Через ідеологічне протистояння та негнучкі держстандарт легкої промисловості налагодити виробництво радянського джинсового одягу не вдалося до кінця 1980-х років, і тому закордонний товар, який продавали втридорога перекупщики, завжди був у великому попиті.

У 1970–1980-х трикотаж був однією з доступних можливостей урізноманітнити гардероб радянської людини. В Україні широким попитом користується продукція Республіканського будинку моделей трикотажних виробів, що починає свою діяльність ще у 1961 році і розробляє моделі для українських трикотажних фабрик. Проте навіть їх виробничих потужностей не вистачало, щоб задовольнити попит, і більшість жінок в СРСР вміла в'язати власноруч. Так, на Макарові сирій светр ручної в'язки, також прилеглого силуету з модним V-образним вирізом, сучасність якого підкреслює меланжева в'язка, хіт 1970-х. Цей светр демонструє філософське самозаглиблення

провінційного інтелігента, яким і постає Сергій Макаров. Сірий светр, при всій його простоті, – це, перш за все, нонконформізм, так як це було в американських бітників, так само і радянських геологів-альпіністів із стрічок С. Говорухіна та К. Муратової, і так як це буде на початку гранжевих дев'яностих. Джинсовий комплект разом із грубо в'язаним светром віддзеркалюють складний внутрішній світ персонажа в якому б'ються молодість і зрілість, зухвалість та самозаглиблення. Більше того, це' одяг явно вже не за сезоном, і Макаров увесь час мерзне в ньому, натягуючи навіть старий воєнний бушлат, що тільки підкреслює його чужерідність в своїй родині, провінційному місті, у суспільстві. Так, здавалося б простий комплект героя становиться не менш красномовним, аніж його дії. Окрім того, головний персонаж знаходиться в стані постійного естетичного суперництва зі всіма іншими чоловіками у стрічці. Він легко перемагає пересічних приятелів- однолітків з маленького містечка у невіразних тьмяно-бурих костюмах, таких як його друг і начальник (О. Табаков) у габардиновому плащі і навіть богемний скульптор у спортивній курточці й прилеглих джинсах (О. Адабаш'ян) не виглядає так ефектно – Макаров користується прихильністю жінок і викликає заздрість друзів та колег. Проте, час іде, і він програє у жартівливій дуелі молодому супернику.

Рис. 1. О. Янковський – С. Макаров.
Фото автора. Зроблено в експозиції виставки "Польоти уві сні та наяву"

Рис. 2. О. Меньшиков – молодий суперник.
Фото автора. Зроблено в експозиції виставки "Польоти уві сні та наяву"

Так, костюми в стрічці «Польоти уві сні та наяву» не тільки додають характерних рис до образів персонажів, а й подають власну історію розвитку суспільства та окремої особистості в ньому.

ВИСНОВКИ

Визначені основні риси чоловічого костюма кінця 1970–1980-х років на прикладі героїв стрічки Р. Балаяна «Польоти уві сні та наяву». На основі аналізу костюмів головних персонажів стрічки виявлено основні образні, асортиментні та силуетно-структурні елементи чоловічого одягу кінця сімдесятих років. Встановлено, що одяг героїв не тільки демонструє характерні особливості персонажів та їх внутрішній світ, а відбиває дух часу, що стає важливим не тільки для кінематографа, а й для історії чоловічої моди також.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуллаева З. Роман Балаян. Без иллюзий. Киев: Дух і літера, 2015. 128 с.
2. Кокоріна Г, Кудрявцева Н, Яневич М. Будинок моделей" Хрещатик": дизайн-стратегія на прикладі однієї колекції. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасного дизайну». Київ: КНУТД, 2020. Том 1. С. 154–157.
3. Цалік С. Джинси в Україні 1970-х. Солодкий і заборонений плід. Фото. Українська правда, Історична правда. Київ, 2012. URL: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2012/05/18/86002/>

CHUBOTINA I.

MEN'S FASHION OF THE LATE 1970s – EARLY 1980s ON THE EXAMPLE OF R. BALAYAN FILM “FLIGHTS IN DREAMS AND REALITY”

The paper presents the results of studies of a men's costume of the late 1970s – early 1980s on the example of R. Balayan film "Flights in Dreams and Reality". The purpose was to identify the main features of men's clothing as a resume of the fashion of the seventies. In terms of the study of the costumes used in the film there was identified a list of factors that determine the characteristics of the epoch in the Ukrainian and world men's fashion. There were revealed the main features of men's costume at the turn of the decade on the basis of the analysis of figurative, assortment and silhouette-constructive features. There were characterized the essence and sequence of transformation of male looks in the film, which became symbolic for Ukrainian and world fashion of this period.

Keywords: *costume in cinema, men's fashion, fashion of the 1970s – 1980s.*